КЛЮЧОВА ТЕМА[1]
Стаття 2
Медична недбалість

(Останнє оновлення: 29.02.2024)

Вступ

Право на здоров'я як таке не включене до прав, які безпосередньо гарантуються Конвенцією (*«Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» (Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal)* [ВП], 2017, § 165). Втім, Суд дійшов висновку, що зобов'язання Держави вжити всіх заходів, необхідних для захисту життя осіб, які перебувають під її юрисдикцією, застосовується і у сфері громадської охорони здоров'я (*«Кальвеллі та Чільо проти Італії» (Calvelli and Ciglio v. Italy)* [ВП], 2002, § 49).

Стислий огляд зобов'язань держави

Стаття 2 (матеріальний аспект):

- забезпечити нормативно-правову базу для захисту життя пацієнтів (*«Во проти Франції» (Vo v. France)* [ВП], 2004, § 89 і *«Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» (Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal)* [ВП], 2017, § 186).

Стаття 2 (процесуальний аспект):

- створити ефективну незалежну судову систему, в якій можна було визначити причину смерті пацієнтів та встановити відповідальних осіб (*«Шиліх проти Словенії» (Šilih v. Slovenia)* [ВП], 2009, § 192 і *«Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» (Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal)* [ВП], 2017, § 214).

Варті уваги приклади

- *«Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» (Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal)* [ВП], 2017 — останнє на сьогодні рішення Великої Палати у справі про медичну недбалість, в якому викладено обсяг позитивних матеріальних зобов'язань Держав (що стосуються також справ про відмову в доступі до медичної допомоги) та об'єднано загальні принципи щодо процесуальних зобов'язань Держав;
- *«Еудженія Лазер проти Румунії» (Eugenia Lazăr v. Romania)*, 2010 — Суд встановив порушення процесуального аспекту статті 2 у зв'язку з відсутністю співпраці між судово-медичними експертами та слідчими органами, а також недостатністю мотивів, наведених в експертних висновках (§§ 81-85);

[1] Підготовлено Секретаріатом Суду. Не покладає зобов'язань на Суд.
Цей переклад опубліковано за домовленістю з Радою Європи, Європейським судом з прав людини та Верховним Судом (Україна) і виконано бюро перекладів «Профпереклад».

- *«Оял проти Туреччини» (Oyal v. Turkey)*, 2010 — на підставі статті 41 Суд призначив довічне медичне обслуговування підлітку, інфікованому ВІЛ (§ 102);
- *«Баїч проти Хорватії» (Bajić v. Croatia)*, 2012 — Суд підкреслив важливість вимоги щодо незалежності медичних експертів у зв'язку з процесуальними зобов'язаннями (§§ 95-102). Див. також рішення у справі *«Карпісєвич проти Польщі» (Karpisiewicz v. Poland)* (ухв.), 2012;
- *«Арская проти України» (Arskaya v. Ukraine)*, 2013 — перша справа, в якій Суд виявив порушення матеріального аспекту статті 2 (§§ 84-91);
- *«Алтуґ та інші проти Туреччини» (Altuğ and Others v. Turkey)*, 2015 — Суд встановив порушення статті 2 у зв'язку з тим, що у висновках медичних експертів та під час оцінки органами судової влади не було розглянуто питання щодо стверджуваної медичної недбалості, а також у зв'язку з недотриманням медичною бригадою відповідної законодавчої бази (§§ 78-86). Див. також рішення у справі *«Тюлай Їлдиз проти Туреччини» (Tülay Yıldız v. Turkey)*, 2018, §§ 66-69 і 72, щодо порушення процесуального аспекту;
- *«Сарішвілі-Болквадзе проти Грузії» (Sarishvili-Bolkvadze v. Georgia)*, 2018 — Суд, який застосовував тест, наведений у рішенні у справі *«Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» (Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal)* [ВП], 2017, виявив порушення матеріального аспекту статті 2 у зв'язку з недотриманням Державою її нормативних зобов'язань (§§ 70-77). У лікарні, в якій проходив лікування син заявника, до нього застосовувались недозволені медичні маніпуляції, здійснені лікарями, котрі, всупереч вимогам національного права, не мали ні відповідної ліцензії, ні кваліфікації;
- *«Афтанаш проти Румунії» (Aftanache v. Romania)*, 2020 — Суд встановив порушення процесуального аспекту статті 2 у зв'язку з бездіяльністю органів влади у зборі показань ключових свідків і нездатністю звернутися по висновки медичних експертів щодо стану заявника (§§ 68-72);
- *«Скрипник проти Республіки Молдова» (Scripnic v. the Republic of Moldova)*, 2021 — Суд встановив порушення процесуального аспекту статті 2 у зв'язку з недостатньою сумою компенсації за моральну шкоду під час цивільного провадження у справі про медичне недбальство (§§ 43-48).

Медична недбалість відповідно до інших статей Конвенції

У контексті медичної допомоги існує природний взаємозв'язок між статтями 2 та 8 Конвенції, пов'язаний з тим, що обидва положення спрямовані на захист особи від посягань на її фізичну та фізіологічну недоторканність, і Суд переніс у статтю 8 зобов'язання, практично ідентичні тим, що передбачені матеріальним та процесуальним аспектами статті 2 (*«Мехмет Улусой та інші проти Туреччини» (Mehmet Ulusoy and Others v. Turkey)*, 2019, перенесення принципів, сформульованих згідно зі статтею 2 в рішенні у справі *«Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» (Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal)* [ВП], 2017, до статті 8 (§§ 82-86 і §§ 90-93).

Наприклад, див.:

- *«Тросельє проти Франції» (Trocellier v. France)* (ухв.), 2006 — непередбачувані шкідливі наслідки хірургічного втручання;
- *«Кодарча проти Румунії» (Codarcea v. Romania)*, 2009 — ускладнення після пластичної операції;
- *«Геджекушу проти Туреччини» (Gecekuşu v. Turkey)* (ухв.), 2010 — ускладнення після хірургічного втручання;

- *«Спира та Кранчковський проти Польщі» (Spyra and Kranczkowski v. Poland)*, 2012 — інвалідність дитини внаслідок медичної недбалості під час пологів;
- *«В.В.Г. проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (V.V.G. v. the former Yugoslav Republic of Macedonia)* (ухв.), 2015 — погіршення здоров'я після пологів;
- *«Ердінч Курт та інші проти Туреччини» (Erdinç Kurt and Others v. Turkey)*, 2017 — недоліки висновку медичного експерта і неналежна реакція судових органів влади у зв'язку з наслідками хірургічного втручання;
- *«Мехмет Улусой та інші проти Туреччини» (Mehmet Ulusoy and Others v. Turkey)*, 2019 — неналежне розслідування причин погіршення стану здоров'я в новонародженої дитини, яка страждає від постійної інвалідності.

Повторення загальних принципів

- Стислий огляд загальних принципів, передбачених статтею 2, див. у рішеннях у справах *«Во проти Франції» (Vo v. France)* [ВП], 2004, §§ 88-90, і *«Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» (Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal)* [ВП], 2017, §§ 185-189 (матеріальний аспект) і §§ 214-221 (процесуальний аспект);
- Стислий огляд загальних принципів, передбачених статтею 8, див. у рішеннях у справах *«Василева проти Болгарії» (Vasileva v. Bulgaria)*, 2016, §§ 63-69, і *«Юриця проти Хорватії» (Jurica v. Croatia)*, 2017, §§ 84-88. Зазначені вище загальні принципи, сформульовані згідно зі статтею 2, також застосовуються за статтею 8 стосовно медичної недбалості, яка впливає на тілесну недоторканність (наприклад, див. рішення у справі *«Мехмет Улусой та інші проти Туреччини» (Mehmet Ulusoy and Others v. Turkey)*, 2019, §§ 82-86 і §§ 90-93).

КЛЮЧОВІ ПОСИЛАННЯ ІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ

Провідні справи:

- *«Кальвеллі та Чільо проти Італії» (Calvelli and Ciglio v. Italy)* [ВП], № 32967/96, ЄСПЛ 2002-I (відсутність порушення статті 2);
- *«Во проти Франції» (Vo v. France)* [ВП], № 53924/00, ЄСПЛ 2004-VIII, (відсутність порушення статті 2);
- *«Шиліх проти Словенії» (Šilih v. Slovenia)* [ВП], № 71463/01, 9 квітня 2009 року, (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Лопеш де Соуза Фернандеш проти Португалії» (Lopes de Sousa Fernandes v. Portugal)* [ВП], № 56080/13, ЄСПЛ 2017 (відсутність порушення статті 2 (матеріальний аспект), порушення статті 2 (процесуальний аспект)).

Інші справи щодо статті 2:

- *«Пауел проти Сполученого Королівства» (Powell v. the United Kingdom)* (ухв.), № 45305/99, ЄСПЛ 2000-V (статті 2 і 8: неприйнятно — несумісно *ratione personae* за відсутності потерпілого);
- *«Урсу проти Румунії» (Ursu v. Romania)* (ухв.), № 58670/00, 3 травня 2005 року (статті 2 і 3: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Бижиковський проти Польщі» (Byrzykowski v. Poland)*, № 11562/05, 27 червня 2006 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Колак і Цакірідіс проти Німеччини» (Colak and Tsakiridis v. Germany)*, №№ 77144/01 і 35493/05, 5 березня 2009 року (відсутність порушення статей 2 і 8);
- *«Севім Гюнгор проти Туреччини» (Sevim Güngör v. Turkey)* (ухв.), № 75173/01, 14 квітня 2009 року (стаття 2: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Рінкуньєне проти Литви» (Rinkūnienė v. Lithuania)* (ухв.), № 55779/08, 1 грудня 2009 року (стаття 2: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Ґ.Н. та інші проти Італії» (G.N. and Others v. Italy)*, № 43134/05, 1 грудня 2009 року (відсутність порушення статті 2 (матеріальний аспект), порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Еудженія Лазер проти Румунії» (Eugenia Lazăr v. Romania)*, № 32146/05, 16 лютого 2010 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Оял проти Туреччини» (Oyal v. Turkey)*, № 4864/05, 23 березня 2010 року (порушення статті 2);
- *«Баїч проти Хорватії» (Bajić v. Croatia),* № 41108/10, 13 листопада 2012 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Арская проти України» (Arskaya v. Ukraine)*, № 45076/05, 5 грудня 2013 року (порушення статті 2 (матеріальний і процесуальний аспекти));
- *«Алтуґ та інші проти Туреччини» (Altuğ and Others v. Turkey)*, № 32086/07, 30 червня 2015 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Білбія та Блажевич проти Хорватії» (Bilbija and Blažević v. Croatia),* № 62870/13, 12 січня 2016 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Мовсесян проти Вірменії» (Movsesyan v. Armenia)*, № 27524/09, 16 листопада 2017 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));

- *«Сарішвілі-Болквадзе проти Грузії» (Sarishvili-Bolkvadze v. Georgia)*, № 58240/08, 19 липня 2018 року (порушення статті 2 (матеріальний та процесуальний аспекти));
- *«Тюлай Їлдиз проти Туреччини» (Tülay Yıldız v. Turkey)*, № 61772/12, 11 грудня 2018 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Афтанаш проти Румунії» (Aftanache v. Romania)*, № 999/19, 26 травня 2020 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Мегмуд проти Греції» (Mehmood v. Greece)*, № 77238/16, 25 березня 2021 року (відсутність порушення статті 2 (матеріальний аспект), порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Скрипник проти Республіки Молдова» (Scripnic v. the Republic of Moldova)*, № 63789/13, 13 квітня 2021 року (порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Губерт Новак проти Польщі» (Hubert Nowak v. Poland)*, № 57916/16, 16 лютого 2023 року (відсутність порушення статті 2 (матеріальний аспект), порушення статті 2 (процесуальний аспект));
- *«Волінтіру проти Італії» (Volintiru v. Italy)* (ухв.), № 8530/08, 12 грудня 2023 року (стаття 2: неприйнятно — явно необґрунтовано).

Медична недбалість відповідно до інших статей Конвенції:

- *«Троселье проти Франції» (Trocellier v. France)* (ухв.), № 75725/01, ЄСПЛ 2006-XIV (стаття 8: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Кодарча проти Румунії» (Codarcea v. Romania)*, № 31675/04, 2 червня 2009 року (порушення пункту 1 статті 6 і статті 8);
- *«Ярдімчі проти Туреччини» (Yardımcı v. Turkey)*, № 25266/05, 5 січня 2010 року (стаття 8: неприйнятно — явно необґрунтовано, порушення пункту 1 статті 6);
- *«Геджекушу проти Туреччини» (Gecekuşu v. Turkey)* (ухв.), № 28870/05, 25 травня 2010 року (стаття 8: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Доссі та інші проти Італії» (Dossi and Others v. Italy)* (ухв.), № 26053/07, 12 жовтня 2010 року (пункт 1 статті 6 і стаття 8: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Спира та Кранчковський проти Польщі» (Spyra and Kranczkowski v. Poland)*, № 19764/07, 25 вересня 2012 року (відсутність порушення статті 8);
- *«В.В.Г. проти колишньої Югославської Республіки Македонія» (V.V.G. v. the former Yugoslav Republic of Macedonia)* (ухв.), № 55569/08, 20 січня 2015 року (статті 3 і 8: неприйнятно — явно необґрунтовано);
- *«Василева проти Болгарії» (Vasileva v. Bulgaria)*, № 23796/10, 17 березня 2016 року (відсутність порушення пункту 1 статті 6 і статті 8);
- *«Юриця проти Хорватії» (Jurica v. Croatia)*, № 30376/13, 2 травня 2017 року (порушення пункту 1 статті 6, відсутність порушення статті 8);
- *«Ердінч Курт та інші проти Туреччини» (Erdinç Kurt and Others v. Turkey)*, № 50772/11, 6 червня 2017 року (порушення статті 8);
- *«Мехмет Улусой та інші проти Туреччини» (Mehmet Ulusoy and Others v. Turkey)*, № 54969/09, 25 червня 2019 року (відсутність порушення статті 8 (матеріальний аспект), порушення статті 8 (процесуальний аспект));
- *«Вілела та інші проти Португалії» (Vilela and Others v. Portugal)*, № 63687/14, 23 лютого 2021 року (відсутність порушення статті 8 (матеріальний аспект), порушення статті 8 (процесуальний аспект));

- *«Ботоян проти Вірменії» (Botoyan v. Armenia)*, № 5766/17, 8 лютого 2022 року (відсутність порушення статті 8 (матеріальний аспект), порушення статті 8 (процесуальний аспект));
- *«Туса проти Румунії» (Tusă v. Romania)*, № 21854/18, 30 серпня 2022 року (порушення статті 8 (процесуальний аспект)).